

# TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese câte 2 cóle pe luna si costa 2 florini val. austr., pentru cei ce nu suntu membrii asociatiunei.  
Pentru strainatate 6 franci (lei noi) cu porto postei.

Abonamentulu se face numai pe câte 1 anu intregu.  
Se abonédia la Comitétulu asociatiunei in Sibiiu, séu prin posta séu prin domnii colectori.

**Sumariu:** Disertatiune despre necesitatea promovarei si protectionarii meseriilor intre Romani. — Cuventu pronuntiatu de càtra dómnia Alexandrin'a Gr. Mateiu la deschiderea scólei noue de fetitie in Sibiiu, 1 Noemvre st. n. 1883 in numele Reuniunei femeiloru romane. — Episóde din pregiurulu Plevnei dela 1877. — Éraşi societatea Felibrigiloru. — Procesu verbalu alu comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luatú in siedint'a ordinara dela 15 Octomvre st. n. 1883. — Concursu.

## Disertatiune

*despre necesitatea promovarei si protectionarii meseriiloru intre Romani.*

Doi factori principali conditionéza puterea, vaza, influinti'a şi buna starea unui poporu, adeca: cultur'a si averea materiale.

Intre acesti doi factori esista o strénsa legatura, de órece se scie, ca cultur'a intimpina uneori pedeci neinvincibile in mersulu ei, daca i lipsesce puterea materiale; de alta parte averea materiala fara cultura este unu capitalu fara pretiu.

Fie-care poporu, care voiesce se jóce unu rolú insemnatu intre celelalte popóra, trebue se caute, se ajunga la unu gradu mai inaltu de cultura si se nisueasca, se marésca starea sa materiala, càtu se póte de multu. Fiinducà popórele se compunu din membri, din individi, este naturalu cà se pretinde dela fie-care membru alu marelui corpu nationalu, se caute tóte midiulócele oneste spre a'si marí càtu se póte de multu averea sa; eara datori'a barbatiloru inteligenti; datori'a reprezentantiloru luminati ai unui poporu este: de a tiné bilantiulu (sotéla) si a observa: de cresce sau scade averea poporului. In casu càndu vedu cà poporulu este amerintiatu de seracie, suntu datori acei Representanti a'i oferí tóte midiulócele spre a imbunatati puterea materiala.

Poporulu romanu din cauze nedependente de vointi'a lui, au avutu nefericirea de a remàné multu timpu in intunerecu, fara cultura si astfelu sórtea lui trista l'a adusu si la unu gradu ingrozitoru de seracie, care ilu amerintiá din di in qi totu mai multu. O epoca (vreme) mai favorabila a lasatu se strabata si la Romani o raza de cultura, si multi dintre ei au avutu fericirea, de a cunósce positi'a inaintata, ce ocupa alte némuri si starea durerósa in care se afla poporulu nostru.

Datori'a barbatiloru acestor'a mai luminati este: se cugete in fine si la ameliorarea (imbunatatirea) sortiei poporului nostru, care in maioritata lui este lipsitu de cultura si se lupta greu si cu seraci'a.

Nu avemu de lipsa se nascocimu midiulóce noua, pentru de a se imbunatati sórtea poporului nostru. Avemu destule modele inaintea nóstra. Istori'a celorlalte natiuni cultivate ne arata drumulu ce l'au facutu ele spre a ajunge la nivelulu pe care se afla. Se cercetamu si se studiemu fasele (drumurile) prin cari au trecutú acele natiuni; se imitamú totu ce a contribuitu la inainteara lorú si se ne fericismú de retacirile ce le au comisú. Urmàndu astfelu vomu ajunge mai usioru la scopulu càtra care tindemu. Nu voiescu se ve ocupu cu cele ce voiú avé onórea a vorbi, cu midiulócele pentru promovarea culturai, pentrucà ostenelele Domnia Vóstra si progresele ce le a realisatu Asociatiunea Transilvanii in directiunea acést'a, suntu recunoscute de toti cari urmarescu cu atentiune activitatea ei.

Voiescu se tractezu despre unu midiulocu pentru imbunatatirea sortii materiale a poporului nostru si credu, ca tractàndu acestu obiectu potú se contezu, cà mi se va da atentiunea pentru câteva momente.

Tóte popórele, cari ne inpunu adi cu influinti'a lorú, cu bunastarea lorú, posedu pre lângu unu comerciú estinsu si o industrie desvoltata la unu gradu superioru. Comerciulu si industri'a le a ridicatu la nivoulu (culmea) pe care se afla ele astadi. Este de prisosu a proba acésta cu multe cuvinte, càci este de ajunsu se ne intrebamú: Cum a devenitu Angli'a domnitórea Asiei? Cum a demonstratu Franci'a, cà nu e invinsa? Cum si-a càstigatu importantia nisce tierisióre mici cá Belgi'a si Oland'a? Voiú raspunde, cà prin comerciulu si industri'a lorú insemnata. Prin comerciulu si industri'a lorú au ajunsu popórale culte a subjugá pre celelalte popóra neculte. Puterea armata a jucatu o rola secundara (de a dou'a mana) la cucerirea multoru teritorii si politic'a economica a fostu

factorulu principalu, care a facutu dependinte (atarnatóre) popórele orientului de unele natiuni ale occidentului. Poporulu nostru romanu posedé unu micu comerčiu, dara i lipsesce aprópe cu totulú totu idustri'a si prin urmare si clas'a puternica si cu influintia a industriasiloru. I lipsesce dara poporulu nostru unu isvoru puternicu pentru imbunatatirea starei sale materiale si totudeodata este espusu a se lupta cu miseri'a (seracia) si a fi subjugatu de popórele mai inaintate.

Trebue dara se ne cugetamu seriosu, cum amu puté delaturá acésta calamitate (sufertintia) si cum amu puté repará, ceea ce amu neglesu pàna acumu, adeca: cum amu puté lucrá cu mai multu sporiu pentru introducerea si promovarea meserieloru între Romani? Ce e de făcutu cá se putemu creá scoli, ateliere (lucratorii) de meserii; se putemu formá industriasi perfecti; se putemu avé o clasa midiulocie in poporulu nostru, cá astufelu se-si càstige adeverata independintia? Natiunea romana a adusu multe sacrificii pentru desvoltarea poporulu romanu, in sa pentru promovarea industriei, pentru formarea clasei midiulocie dela anulu 1848 incóce a făcutu prea puçinu.

Este timpul supremu a ne cugetá seriosu si la acésta cestiune, mai cu séma, fiinduca vedemu ca la noi in Transilvani'a ne stapànescu prin clas'a midiulocie conclocuitorii nostri straini, si fiindcà vedemu, ca poporulu nostru e amenintiatu de miserie.

Mi-amu propusu deci a studiá impreuna cu Domni'a Vóstra pe scurtu nisce cestiuni, cari credu ca voru fi urmarite cu atentiune, adeca:

I. Ce industrie au avutu Romanii in seculii trecuti?

II. Ce progresu au realizatu Romanii pe terenulu industrialu, dela anulu 1848 pàna astadi?

III. Cari suntu midiulócele prin cari s'aru puté promová cu mai multu sporiu meseriele si industri'a între Romani?

#### I.

Despre industri'a romana din seculii trecuti nu voiu vorbi multu. Legile de pe atunci interdicéu Romaniloru a invetiá vre-o meserie. Romanii erau robotari si trebuiau se faca servitiile feudali (de servitute) domniloru sei. Cându aru fi invetiatu Romanii vre-o meserie, nobilii aru fi remasu de paguba la munc'a càmpului de acele bratie. Mai multu: Romaniloru nu le erá nici ertatu se pórte manufacturi orasieneseci. Din acésta cauza credemu noi cà ei nu au pututu invetiá meserii si nici a se formá între ei clasa midiulocie.

Industri'a, care o gasimu la Romani in seculii trecuti se póte numi industri'a casnica. Imbracamintea romaniloru erá pregatita de càtra femeile romane, cari se distingeau de alte femei prin talentulu loru, care l'au desvoltatu in meseri'a acést'a casnica.

„Atunci aveamu nevoe de prea puçine obiecte din afara — asia se scrie in vechile institutiuni ale Ro-

„maniei\*). Tierane'a romana erá fabricantulu tuturoru obiectelor necesarii vesmentarii familiei sale. Ea cu cànep'a, inulú si lãna dela vitele sale isi capatua tóte vestmintele necesarii pentru ai casei. Pe culme in cas'a tierancii romane se vedé aceea ce erá maestrosu lucratu de propriiele ei màni: marame, brobodele, covóra, velniculu celu cusutu cu flori si cu fluturasi; se vedéu: fota, scurteica si trèmbetele de pãnza. Romancuti'a prepará camasi'a, itiarii, cióreci, minténulu, sumanulu, sarica, zechea si gheba barbatului seu; éra vestmintelele de patu: lepedeele si numerósele perini cu flori de arniciu maestrite, impodobeau cascior'a ei cea simpla si curata.

„Barbatulu romanu la rëndulu lui pre lãnga economi'a agricola, pre lãnga sciinti'a lui de a-si cladi casa de lemn, de a-si face caru, plugu, si tóte uneltele, crescea si vite frumóse, dela cari avé lapte si lãna; cultivá Albinele, cari i dá miere si céra. Pe lãnga lucrurile agricole tieranulu romanu se ocupá si cu meserii din lemn: făcea bote, ciubara, putini, roate si altele. Altii se ocupau cu industri'a: olari'a, strachini, tipsii, óle, urcióre si borcane erau productulu màniloru lui de pe timpul iernei. Piv'a tieranului da acea frumósa si trainica dimie in patru itie, alba ca zapad'a si désa cá pelea.“

Acestea si altele de feliulu acest'a făcute din talentulu propriu alu romaniloru fãra instructiunea nimenui, sunt fructele industriei casnice romanesci din seculii trecuti.

Obiectele din feru in sa, adeca: lacate, cutite, sini etc; din pele: pantoffi, cisme, papuci, ghele, papuci; din lãna si peru: palarii, blane, plapome etc., din cãnepa: capestre, funii, frãngii etc. din metale: clopote, caldari, festnice si altele, precumu si lumine, sapunu si altele nu le preparau Romanii, ci pentru ele au cursu paratutiele loru in decursu de sute de ani totu in pungile streiniloru, fãra cá se primésca cá equivalentu (inderetu) ceva in schimbu, dupa care se ajunga acele parale érasu in pungi romanesci. Este prin urmare constatatu, ca a esistatu in seculii trecuti la Romani o industrie de casa si putemu afirmá, ca acésta s'au aflatu intr'unu stadiu de inflorire, precumu nu aflamu la multe popóra. Acésta industrie erá in sa cultivata numai la tíera, la sate. Industri'a orasienesca erá cu multu mai inderetu. Manufacturile necesarii tuturoru locuitoriloru: Articole de piele, postavu si stamba erau fabricate de strãini. Nu aflamu in secululu trecutu de càtu numai in regimentele romane granitieresci: croitori, cismari, zidari, pe la Abrudu in tãlnimu asia numiti baiesi, ér din unele manuscripte si acte procesuali cu industriasi sasi, aflamu ca in Brasiovu au mai esistatu: vapsitori, blanari si fabricanti de sínóre sau gaitane feliurite; unu articolu fórte cautatu in Turci'a.

Chiar si aceste puçine meserii nu erau reprezentate in tóte pãrtille locuite de Romani, ci cu deosebire pe acolo, pe unde Romanii se aflau in imprejurari mai favorabile.

\*) Ioanu Brezoeanu, Vechile institutiuni ale Romaniei p. 47.

Nu este superfluu (de prisosu) a adage aci, ca si comerciulu intre Romani in seculii trecuti a fostu fôrte marginitu. Abia in secululu alu 17-lea cându statulu a inceputu a incuragiá prin privilegiu comerciulu din orientu numitu levantinu, care se facea cu lâna, bumbacuri, matasarii si altele si mai cu sêma in urm'a neodichniriloru din Turci'a unde nu era asigurata persón'a si ave-rea, au inceputu a trece comercianti din Turci'a in Transilvani'a si Ungari'a.

Dupa nationalitate acesti comercianti erau greci, romani, albanezi, si bulgari, cari petrecèndu cá streini au formatu in tierile nòstre asiá numitele companii grecesci. In aceste companii erau fôrte multi romani, dara fiinduca spiritulu nationalu pe timpulu acel'a erá puçinu si nici nu erá sufèritu romanulu se pôrte comerciul, acei comercianti prefereau a fi numiti greci.

Centrulu acestoru comercianti in Transilvani'a era Brasiovulu in urm'a positiunei lui geografice, si fiinduca din caus'a deselor amerintiari din partea Turciloru multi boeri romani căutau refugiulu si odichn'a loru in acestu orasiu, astfelu Brasiovulu a devenitu unu feliu de emporiu (schela) pentru comerciulu orientalu. Mai puçinu importante in privinti'a acést'a erau orasiile situate in apropierea confineeloru (graniteloru) romane, asiá Alb'ali' pentru monetari'a ce esistá acolo.

Daca ne intrebamu cum au remasu Romanii transilvaneni de altmintrea destulu de destepti si ageri atàtu de inapoi in comerciul si industria pe timpurile acelea? Cum de nu si-au creatu ei clasa midiulocia si orasie? Vomu aflá prea usioru unu respunsu satisfacatoriu (multiamitoru). Doi factori au contribuitu la starea primitiva (veche) in care aflamu comerciulu si industria. Legile asupritóre tinéu pe romanu in lantiurile sclaviei si in necultura, ér protectiunea si favórele acordate streiniloru delaturau ori-ce elementu indigenu (din locu) si dedéu ocaziune (prileju) numai streiniloru de a se imbogati. Acesti doi factori au impededatu pe romanu se progreseze si l'a facutu sclavu in pamentulu strabuniloru sei.

## II. 19

Cu inceputulu seculului alu 13-lea s'au inauguratu o epoca noua in viéti'a popóreloru europene. Miscarea inceputa inca dela 1790 in Franci'a au inauguratu principii noi de libertate si egalitate, cari cu incetulu strabatura pe intregulu continentu, facura cá pretutindenea popórele robite se caute a scuturá lantiurile sclaviei. Nuorii intunecati ai servilismului au inceputu a se imprascia si si pe firmamentu apare stéu'a libertatii.

Evenimentele din anulu 1848 n'au fostu altu-cev'a, decâtu imbratisiarea acelor principii din partea tuturor popóreloru apasate si eliberarea loru de jugulu feudalismului; mântuirea loru de robote, de dile de claca, de dijma si ridicarea loru la aceleasi drepturi, cari le-avéu si Domnii loru si participarea la tóte beneficiile ce le ofere statulu.

Anulu 1848 a fostu si pentru romanii din Transilvani'a anulu redesteptarei si reinvierii loru nationale. Cu acésta ocaziune au ruptu lantiurile servitutii; au delaturatu legile asupritóre si au pretinsu a li se recunósce si loru drepturi egale cu ale celorlalti conlocuitori.

Anulu 1848 forméza prin urmare in viati'a poporului inceputulu unei epoce noue si dela acestu anu putemu si noi incepe istori'a progreseloru ce le-au realizatu romanii in ori-ce directie.

Nu putemu negá, ca procesulu realizatu in multe directii de atunci si pâna in diu'a de astadi ne pune in mirare, amu fi in sa orbiti cându nu amu constata de alta parte, ca amu neglesu multe si ca multe din cele intrelasate trebuescu reparate cu tóta energi'a. Situatiunea creata in anulu 1848 ne a aflatu cumu nu se puté a fi altufeliu, cu totulu totu nepreparati. Ajunsi de odata domni in pamènturile strabune, aveamu necesitate de scoli, invetiatori de barbati inteligenti, cari se ne fie conducatori. Câte greutati amu intimpinatu pâna ne a succesu o mica pleiada (trupa) de acesti barbati, sciti domnia vòstra si nu trebuie se mai perdu timpu si vorbe. Totulu trebuiá facutu din nou pe terenulu culturalu, economicu, industrialu. Si nu este de miratu daca faci'a de o astufeliu de lucrare colosale multe au remasu neindeplinite. Mai multe s'au facutu pe terenulu culturalu creându-se scóle pentru cultur'a poporului si cautandu prin formarea de Asociatiuni de a latí cultur'a in poporulu romanu.

Pentru starea economica nu ne-amu ingrijitu cu atàt'a caldura, si de acésta se constata multe neajunsuri, care trebuescu câtu de grabnicu delaturate.

Pamenturile ce apartínu proprietariloru romani le vedemu si astadi cultivate intr'unu modu nesatisfacatoriu, gradinele le vedemu si astadi in maiortatea loru paraginite si nu observamu cultivarea verdetiloru, pómeloru si floriloru. Economi'a de vite este inca intr'unu stadiu (vechiu) primitivu, ba potu dice mai decádiuta ca mai nainte, căci ras'a devine totu mai slaba si numerulu viteloru totu mai scádiutu.

Despre esplotarea paduriloru nu mai amintescu, căci scimu marea ticalosie ce domnesce in privinti'a acést'a; cele mai multe comune romane din Ardélu se afla in procese urbariali, éra unde padurile se afla in posesiunea comuneloru, esplotarea (taierea) loru este câtu se pôte de imprudenta.

Prea puçini Romani sunt aplicati la meserii si acestia numai in timpulu celu mai nou. Despre clas'a midiulocie inca nici nu pôte fi vorba. Causele sunt de diferita natura. Mai nainte asia numitele tîehuri formau unu obstacolu, o pedeca puternica pentru imbratisiarea meseriiloru de Romani. Maestrii straini priveau meseri'a loru, cá unu feliu de privilegiu, ce nu erá permisu a'lu instreiná instruindu copii de romani in meseri'a loru.

Astadi spiritulu timpului (duchulu vremi) si impregiurarile au ruptu cerbici'a aceast'a; cu tóte acestea nu

vedemu pe Romani aplicati la meserii. Trebuie se admitemu dara, că nepriceperea poporului nostru si lips'a de indemn din partea barbatilor nostri, face că poporul nostru se nu intieléga, că fugindu de meserii, da cu piciorulu unei positiuni asigurate si unei stari materiale mai bune.

Pana cu 10—15 ani inainte situatiunea (starea) nóstra in directi'a acést'a a fostu cu totul totu deplorable (ticalósa); de atunci incóce inasa, de mai multe ori si din diferite parti s'au luatú iniciativ'a (inceputulu) de a lucrá si pentru industri'a nationala.

Societati infintiate cu scopu de a promová meseriile intre Romani si de a sustinea si sprijini invetiaceii si sodalii romani la meserii in Sibiu, Brasiovu si Clusiu functionéza de doue decenii; si au realizatu dejá rezultate destulu de imbucurátore pentru midiolócele modeste de care dispunu. Unu indemn mai seriosu au capetatu aceste societati dela anulu 1871 din partea Asociatiunei

transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, care a creatu mai multe ajútore pentru sprijinirea invetiaceilor romani la meserii, si pentru perfectionarea sodalilor in meseriile ce invatia. Totu asemenea a impartitu societatea „Transilvani'a“ din Bucuresci o suma de stipendii din aceeasi distinctiune, prin numitele Asociatiuni.

Aretându aceste date trebuie se marturisescu, că amu terminatu cu raportulu despre cele facute dela anulu 1848 pentru promovarea meseriilor. Asociatiunile amintite au asediatu câte-va sute de copii la meserii; au formatu unu numeru aprópe neinsemnatu de sodali si prea puçini maestrii romani, cari respanditi in tóta tiér'a sau neimbratisiati de romanu trecu in alta tiéra, disparu si nicairi nu forméza unu numeru compactu, că se putemu dice, că in orasiulu acest'a sau in alta parte avemu o clasa midiolocia. S'au facutu inceputuri pentru óre-care progresu, dara suntemu departe de ceea ce dorimu si de ceea ce simtimu că avemu lipsa.

### Tabel'a

Datele despre populatiunea Transilvaniei dupa statistic'a din anulu 1881 publicata de dlu profesor Schiel, se vede crescerea si

Nr. curentu	Numele comitatelor din Transilvani'a	Numerulu sufletelor dupa limb'a ce vorbescu						Numerulu copiilor cari nu potú vorbi
		Numerulu sufletelor la anulu 1855	Numerulu sufletelor la anulu 1881	Romani	Magiari	Germani	Feliurite natiuni	
1	Naseudu-Bistriti'a . . . . .		95,017	62,048	3,540	23,113	3,260	3,056
2	Cicu . . . . .		110,940	12,834	92,802	411	724	4,167
3	Fagarasiu . . . . .		84,571	75,050	2,694	3,850	948	2,029
4	Ternav'a-mare . . . . .		133,454	51,632	12,026	57,398	7,155	4,243
5	Trei-Scaune . . . . .		125,277	15,448	104,607	430	355	4,439
6	Sibiu . . . . .		141,627	90,802	2,991	40,723	2,497	4,619
7	Hunedoar'a . . . . .		248,464	217,414	12,278	6,968	4,166	7,638
8	Clusiu . . . . .		196,307	112,627	63,005	7,667	6,587	6,421
9	Ternav'a-mica . . . . .		92,214	44,372	21,604	16,976	5,993	3,329
10	Brasiovu . . . . .		83,929	29,250	23,948	26,579	1,074	3,078
11	Muresiu-Turd'a . . . . .		158,999	53,650	86,497	6,274	6,658	5,920
12	Solnocu-Dobác'a . . . . .		193,677	146,135	31,559	4,604	5,465	5,914
13	Turd'a-Ariesiu . . . . .		137,031	96,809	30,472	426	4,637	4,687
14	Odorheiu . . . . .		105,520	3,099	94,311	2,322	1,910	3,878
15	Alb'a de josu . . . . .		178,021	135,439	25,818	6,972	3,667	6,125
Sum'a sufletelor din an. 1881		2,084,048	2,084,048	1,146,611	608,152	204,713	55,034	69,538
Sum'a sufletelor in an. 1855 cu asemenare . . . . .		2,276,063	—	1,227,276	536,011	194,482	Aici nu se póte face o comparatiune	
A scadiutu Nrulu sufletelor in 25 ani . . . . .		192,045	si anume Romani au sca-diutu:	180,665	72,141	10,231	Armeni . . . . .	7,080
							Slavi . . . . .	3,743
							Alte natiuni . . . . .	78,933

Amu schitiatu in puține cuvinte si in generalu starea poporului nostru, din punctu de vedere materialu si economicu, si din cele aretate nu este greu a ne convinge, că este aprópe deplorabile si că dela anulu 1848 încóce s'au lucratu mai multu pentru cultur'a mintii, spirituale a poporului nostru, eara imbunatatirea starii lui materiale (averea) n'au avut'o in vedere. Astfeliu, că simtimu acumu pericululu ce ne amenintia, intielegu miseri'a poporului, care-lu face incapabilu (nevrednicu) pentru lupta si resistentia, pe ori-care terenu. Spre a ne convinge mai bine despre cele dise, credu că este potrivitu ale ilustrá cu date statistice:

1. Cum sta numerulu poporatiunei romane din Transilvani'a si ce posesiune are?

2. In ce stare se afla economi'a de vite?

3. Cátu a progresatu in industrie si comerciú?

Datele ce-mi voru serví pentru demonstrarea chestiuniloru ce le-amu pusu sunt:

a) Date statistice din anulu 1881 despre numerulu poporatiunei comparate cu [datele statistice din anulu 1855.

b) Date estrase din rapórtele camerei comerciale din Brasiovu si Clusiu, spre a ilustrá desvoltarea economica, industrialá si comercialá.

c) Informatiuni private luate dela nisce barbati Romani din diferite comitate din Transilvani'a, cari au avutu bunatatea si amabilitatea de a studia situatiunea (starea) poporului nostru in comitatele Dumnealoru.

Incepu acésta lucrare lasandu se urmeze Tabel'a sub A., din care se vede raportulu ce a esistatu intre numerulu poporatiunii romane la anulu 1855 si 1881 si sub B. o tabela estrasa din Raportulu camerei comerciale despre numerulu poporatiunii dela anulu 1870 si 1881 in comitatele apartinatóre de camer'a comercialá din Brasiovu:

**A.**

lânga care se adaoge josu ca comparatie Nrulu sufleteloru din anulu 1855 publicatu de dlu Bielz, din care decrescerea in 25 de ani.

Numerulu sufleteloru dupa religiunea ce profeséza								Solu ceti si serie
Greco-orientali	Greco-catolici	Romano-catolici	Evangelici A. B.	Evangelici H. B.	Unitari	Israeliti	De confesiuni diferite	
12,554	52,571	2,644	22,129	2,027	26	2,963	43	22,844
34	17,485	91,627	223	321	26	528	696	21,191
54,900	22,787	2,194	2,449	1,335	168	675	63	15,696
45,853	14,909	3,800	58,920	5,999	2,219	722	32	50,677
21,338	1,962	41,468	411	54,548	5,029	486	35	37,946
90,553	10,853	4,680	33,721	1,110	47	586	17	48,711
177,725	48,381	1,883	1,799	6,568	104	1,996	8	31,467
29,110	90,265	18,016	7,380	44,525	2,083	4,782	146	32,603
16,627	33,520	3,999	16,794	15,701	3,968	1,246	358	17,505
31,206	356	8,541	39,407	3,228	466	697	46	39,857
24,151	35,636	9,450	5,592	64,512	6,451	2,999	198	37,567
31,549	119,154	7,523	1,774	24,303	122	7,589	1,663	17,659
47,050	56,169	4,390	184	18,781	8,991	1,355	111	17,276
4,121	2,010	35,050	2,747	36,533	24,451	581	27	31,036
76,125	66,714	8,551	5,961	16,834	917	2,806	73	21,728
662,936	572,772	263,816	119,551	296,395	55,068	29,993	3,517	443,663
638,017	648,410	219,721	198,851	295,790	46,016	15,573	—	—
5,981	75,638	—	—	—	—	—	—	—

### Tabel'a B.

din raportulu camerei comerciale din Brasiovu despre  
numeralu sufleteloru romane din comitatele urmatóre:

	in anulu 1870 au fostu suflete romane:	in anulu 1881:	au scadiutu cu:
In cottulu Brasiovului . .	31,090	29,250	1,840
" " Fagarasiului . .	76,000	75,050	950
" " Ternavei mari . .	61,000	51,632	9,368
" " Sibiului . .	94,000	90,802	3,197
" " Odorheiului . .	7,000	3,000	4,000
" " Cicului . .	18,000	72,836	5,164
" " Trei Scaune . .	19,000	15,448	3,550
Sum'a . .	306,090	278,018	28,071

Din tabel'a de sub A. resulta, cum-cà numeralu sufleteloru romane din Transilvani'a la anulu 1855 au fostu: 1,227,276 suflete romane, éra la anulu 1881: 1,146,611 suflete romane. Se constata deci o scadere de 80,665 suflete; o perdere considerabila a poporatiunii romanesci in decursu de 25 de ani. Totu asemenea constatamu din tabel'a B. cà in comitatele apartinatóre de camer'a comerciala din Brasiovu intr'unu intervalu (timpu) de diece ani a scadiutu poporatiunea cu 28,071 suflete romane.

Daca cautamu mai departe in tabel'a A. in rubric'a celoru ce sciu cetí si scrie aflamu, cà in comitatele romanesci numeralu acestor'a este mai micu cá ori unde; éra daca asemenamu numeralu israelitiloru stabiliti in comitate aflamu, cà israelitii se bucura de cea mai mare ospitalitate in comitatele romanesci.

Nu voiescu se culegu alte rezultate din acésta tabela, destulu este a amintí, cà studiendu cifrele mai cu deameruntulu, putemu face descoperiri totu asia de neplacute, cá cele citate. Spre a ne face o idea si despre impartirea posesiunii de pamentu intre locuitorii din Transilvani'a, alaturamu tabel'a C. imprumutata din raportulu camerei comerciale din Brasiovu (pag. 14.)

### Tabel'a C.

despre posesiunea de pamentu.\*)

Nationalitatea:	Araturi, livedi, gradini:	Paduri si pamentu neroditoriu:
Secuui posedu	700,000 jugere	1,400,000 jugere
Sasii "	526,000 "	544,200 "
Romanii "	370,000 "	207,200 "
Suma	1,596,000 jugere	2,151,400 jugere

Din acésta tabela resulta, cà intre locuitorii comitateloru ce apartínu la camer'a comerciala din Brasiovu, Romanii de altmintrea in majoritate, posedu din araturi, livedi, gradini etc., mai puçinu, adeca 370,000 jugere, va se dica de abia a patr'a parte din ceea-ce posedu Sasii si Secuui.

Comparandu numeralu sufleteloru romane din comitatele Brasiovu, Trei-scaune, Cicu, Udvarheli, Ternav'a-

\*) Din Raportulu camerei comerciale din anulu 1882 pag. 14.

mare, Sibiiu si Fagarasiu la olalta: 306,137, cu poseisiune: araturi, livedi si gradini de 370,000 jugere, resulta, cà pentru unu individu abia vine unu jugeru. Considerandu inse, cà sunt Romani cari posedu 5—10 si mai multe jugere, ajungemu la conclusiunea (convingerea), cà o suma considerabila (insemnata) de individi (membri) ce apartínu némului nostru, n'au nici unu pamentu. Spre a ne face o idea mai lamurita de starea poporului nostru, cu relatiune la economi'a pamentului, imi iau voia a mai da unu esemplu. Comitatulu Fagarasiului are 84,571 suflete, dintre cari proprietari de pamentu sunt numai 21,195. Acesti'a posedu in intregu comitatulu Fagarasiului 78,000 jugere. Luandu inse in consideratiune, cà proprietari mari posedu preste 40,600 jugere, resulta cà din cele 38,000 jugere ce mai remanu populatiunii, abia ar veni ¼ jugeru pentru unu individu. De óre-ce insa, multi proprietari romani posedu 10—15 jugere, urmarea este: cà multi romani n'au pamentu. Sub astu-feliu de imprejurari, cându vedemu, cà o mare parte de locuitori romani nu posedu nici unu petecu de pamentu si cându scimu, cà altu numeru considerabilu in poporulu nostru posedu numai atátu de puçinu, încátu nu-si póte acoperi nici trebuintiele sale proprii; cându cunóscemu càtu de primitivu se cultiva si càtu de puçinu productivu este pamentulu in multe pàrti, ne mai putemu óre mira, cà numeralu poporatiunei nóstre decresce vediendu cu ochii? Némulu nostru este destulu de productivu, dara miseri'a extrema ce bántue poporulu nostru ilu silesce se ia lumea in capu si se-si caute terenu unde póte duce o viétia mai puçinu amara, fàra se fie ingrijatu, cà urmasii lui voru muri de fóme. Éta pentru ce-i recomandamu aplicarea la meserii.

Ce progrese au facutu Romanii in economi'a de vite, se póte vedea érași din raportulu camerei comerciale din Brasiovu.

In comitatele apartinetóre acestei camere economi'a de vite au fostu totdeun'a in starea cea mai buna, decâtu ori si unde.

Economii din comitatele aceste isi trecu vitele loru pentru pasiunatu in Romani'a si de aceea este usioru a face control'a viteloru trecute. Raportulu camerei comerciale ne spune: cà dupa datele culesse dela vamile: Timisiu, Siantiu, Buzeu, Oituzu, Ghimesiu, Tölgyes, Branu, Breaz'a, Turnu-rosiu si Vulcanu din anii 1876, 1877 si 1878 au trecut in Romani'a vite: 517,471. Totuodata inse se face observarea in acelu raportu, cà cu 25 de ani inainte totu prin aceleasi vami treceau din Transilvani'a 1,025,000 de vitele pasiunatu si tóte erau proprietatea Romaniloru. Este óre de lipsa a aduce unu documentu mai marcantu (batatoriu la ochi), pentru cá se demonstramu (aretamu), càtu au decadiutu economi'a de vite la Romani si cu acést'a ce paguba insemnata s'au casiunatu averei nationale.

Nu este tint'a lucrarei mele a aretá cauzele de undé provine acésta decadintia; eu mi-amu propusu a constatať càtu se póte de fidelu (cu credintia) situatiunea (starea) nóstra de astadi si a demonstrá, cà in astu-felu de im-

prejurari este de lipsa a aretá poporului nostru drumuri noua, spre a ajunge éراسi la buna stare si avere. In fine se cercetamu càtu amu progresatu in comérciu si in industria.

Ceea-ce se atinge de comérciu, suntemu siliti a constată, cà dela introducerea cailoru ferate in Transilvani'a comérciulu purtatu de Romani a disparutu cu totulu. Comerciantii Romani sunt astadi substituiti mai pretutindenea de Evrei si de Armeni.

In tóte cetatile din Transilvani'a numerulu comerciantiloru Romani descresce rapidu si pretutindenea sunt inlocuiti cu streini mai cu sama de Israeliti.

Rapórtel cameriloru comerciale nu ne arata numerulu comerciantiloru romani, ci constata numai, cà comérciulu a decadiutu si decade.

Despre industri'a romana nu se póte raportá ceva mai imbucuratoriu. Amu aretatu mai susu, cà abia s'au facutu inceputuri in acésta directie.

Rapórtel cameriloru comerciale, le face conscripti'a industriasiloru streini. Despre Romani nici nu amintesce, fiindu intr'unu numeru prea neinsemnatu. In lips'a unei statistice mi-amu luat eu ostenéla a încercá se facu óre-care conscriptie a tuturor meseriasiloru Romani din comitatele Transilvaniei dupa meseri'a loru diferita, spre a puté studia mai bine situatiunea. M'amu adresatu la barbati Romani zelosi din tóte comitatele Transilvaniei cu rugarea de a me ajuta in întreprinderea acést'a si amu avutu satisfacerea de a primí din partea mai multoru on. domni consemnarile trimise, accompaniate de datele cerute de mine si de parerile loru. Constatu insa, cà n'amu fostu fericitu a primí din tóte pàrtile informatiuni si de aceea întreprinderea mea nu o potu privi cá reusita. Cu tóte acestea, totusi m'amu decisu (hotarítu) a publicá dreptu multiamire cu multa placere pe de o parte numele on. domni cari au avutu bunatatea a culege cu multu zelu si cu mare ostenéla datele cerute; de alta parte in form'a unui conspectu datele ce le-amu primitu dela domni'a loru. Astu-felu de informatiuni detaiate amu primitu dela multu on. d-nu Gregoru Szilasi, profesoru de Universitate despre comitatulu Clusului; dela on. d-nu I. Turcu, pres. Sedriei orfanale, despre comitatulu Fagarasiului; dela multu on. Domnu Iosifu Popu, jude la tabl'a regia pentru Muresiu-Vásárhely, dela on. domnu Dr. Avramu Tincu, avocatulu pentru orasiulu Orastia si dela on. d-nu Spiridonu Damianu, adm. protopr. pentru pàrtile gr. or: din Treiscaune.

Facu totu deoddata din nou apelu càtra toti barbati nostri romani, cá se'si ea ostenéla a culege datele de feliulu acest'a, spre a ne informá mai esactu despre starea poporului nostru. Pentru cá se aiba cetitorii o idee despre ceea-ce ceremu, alaturamu aci rapórtel susunumitoru domni, éra in tabel'a D. conspectulu stasticu despre meseriasii romani necompletu.

## Conspectu

despre comerciantii si meseriasii in comparatiune cu anii 1848 si 1849.

### Comitatulu Fagarasiului.

#### Orasiulu Fagarasiu.

Nrulu sufleteloru: 5307. — Nrulu sufleteloru romane: 1600.

	pána 1848		pána 1883	
	straini	romani	straini	romani
Comerciantii de ori ce feliu . . . . .	1	14	19	2
Meseriasii:				
Argintari . . . . .	1	—	1	—
Argasitori . . . . .	8	38	12	12
Blecheri . . . . .	1	—	2	—
Cismari . . . . .	36	2	45	5
Compactori . . . . .	—	—	1	—
Clopotari . . . . .	—	1	—	—
Cojocari . . . . .	20	3	20	3
Curelari . . . . .	4	—	4	—
Croitori . . . . .	6	1	8	1
Caramidari . . . . .	—	—	1	3
Cuptorari . . . . .	4	—	4	4
Dogari . . . . .	1	3	—	1
Zidari . . . . .	3	—	6	3
Fauri . . . . .	2	4	4	12
Funari . . . . .	4	—	6	—
Friseri . . . . .	2	—	3	—
Gradinari culti . . . . .	—	—	—	1
Gravieri in pétra . . . . .	—	—	—	1
Juelari cari facu inele etc. . . . .	—	—	4	—
Lemnari, mesteri de case . . . . .	4	12	8	18
Lăcatari . . . . .	3	—	5	—
Lakerieri vapsitori de trasuri . . . . .	2	—	2	—
Macelari . . . . .	6	—	6	—
Masinisti . . . . .	—	—	1	—
Masari si dulgheri . . . . .	6	—	8	—
Morari . . . . .	2	1	2	1
Olari fini . . . . .	6	—	6	—
Orologeri . . . . .	1	—	1	—
Pictori . . . . .	—	2	2	2
Peptinari . . . . .	3	—	2	—
Pândiari . . . . .	1	—	1	—
Palarieri . . . . .	12	—	8	2
Postovari . . . . .	1	—	—	—
Puscasi . . . . .	1	—	1	—
Rotari . . . . .	4	—	12	12
Sapunari . . . . .	4	—	6	—
Strimfari . . . . .	2	—	2	—
Strafari, zugravitori de case . . . . .	—	—	2	—
Turtari . . . . .	1	—	2	—
Tapitieri . . . . .	2	—	2	—
Urloeri . . . . .	2	—	2	—
Fabrici . . . . .	—	—	—	4
Sum'a . . . . .	156	81	221	87

On. domnu presiedinte alu Sedriei orfanale Ioane Turcu, care ne-a trimisu aceste date si alte multe din întregu comitatulu Fagarasiului notédia: Romanii din Fagarasiu in privinti'a materiala au decadiutu, ei stau adi cu multu mai reu decâtu la anulu 1848, càci comerciantii cari erau atunci, adi nu mai sunt; Pelari, argasitori, cari atunci stetéu materialicesce fórte bine, astadi afara de vre-o trei, ceilalti au decadiutu materialicesce, fiindu-cà nu potu concurá cu productele streime; este neaperat'a lipsa sè se perfectioneze si se nu parasésca acésta industria folositóre.

**Comitatulu Fagarasiului. Pretur'a Fagarasiului.**

Comunele: Berivoi, Copacelu, Breaz'a, Vaida Dejani, Sascioru, Margineni, Riursoru, Voivodeni, Hurezu, Voil'a, Luti'a si Becleanu.

Nrulu sufleteloru 19,391. — Nrulu sufleteloru romane 19,000.

	pâna 1848		pâna 1883	
	strainsi	romani	strainsi	romani
Comerciantii de ori ce feliu . . .	1	1	5	4
Meseriasii:				
Cismari . . . . .	1	4	7	5
Croitiori . . . . .	—	—	—	11
Caramidari . . . . .	—	—	—	5
Cuptorari . . . . .	—	—	3	12
Dogari . . . . .	—	—	5	6
Fauri . . . . .	17	—	8	20
Funari . . . . .	—	2	1	4
Gradinari culti . . . . .	—	2	—	4
Lemnari, mesteri de case . . . . .	—	37	—	74
Macelari . . . . .	—	16	—	33
Morari . . . . .	17	34	12	50
Pândiari . . . . .	—	—	1	—
Pelari . . . . .	—	—	20	1
Rotari . . . . .	—	26	—	6
Zidari . . . . .	—	—	3	—
Sum'a . . . . .	36	113	65	309

Din comunele: Berivoi, Copacelu, Sebesiu, Becleanu, Voil'a, Luti'a, Liss'a, Lupsi'a, Voivodeni, Breaz'a, Vaid'a, Dejani, Sascioru au emigratu de seracia vre-o 70 familii, pentru cã vendiendu-si mosiile n'aveau cu ce traí.

**Comitatulu Fagarasiului. Pretur'a Branului.**

Comunele: Zernesti, Tohanu, Vladeni, Poian'a Marului.

Nrulu sufleteloru 20,879. — Nrulu sufleteloru romane 20,530.

	pâna 1848		pâna 1883	
	strainsi	romani	strainsi	romani
Comerciantii de ori ce feliu . . .	—	4	—	28
Meseriasii:				
Cismari . . . . .	—	10	7	27
Cojocari . . . . .	—	—	7	15
Croitiori . . . . .	—	2	—	3
Caramidari . . . . .	1	6	—	39
Dogari . . . . .	—	12	1	14
Fauri . . . . .	—	16	—	31
Gravieri in pétra . . . . .	—	—	3	3
Hotelieri . . . . .	1	—	—	—
Lemnari, mesteri de case . . . . .	—	28	—	68
Lacatari . . . . .	—	—	—	2
Macelari . . . . .	—	1	—	11
Masinisti . . . . .	—	—	1	—
Masari, dulgheri . . . . .	2	—	1	5
Morari . . . . .	—	6	—	16
Olari fini . . . . .	—	—	—	10
Ploscari . . . . .	—	—	1	—
Puscasi . . . . .	—	13	—	10
Rotari . . . . .	—	12	2	19
Turtari . . . . .	—	—	1	—
Tapitieri . . . . .	—	—	—	2
Zidari . . . . .	—	—	2	30
Sum'a . . . . .	5	117	28	343

On. domnu notariu cercualu Ratiu din Branu notéza: Poporulu stã mai reu adi de cãtu la anulu 1848. Populatiunea erã la an. 1848 12,000 suflete in Branu, adi abia sunt 8600. Proprietatile si le-au vëndutu o multime de familii, cari au emigratu, in sa totu romani le-au cumperatu. Pentru a se promovã meseriile, nu lucra

nimenea pre aici. In Branu a decadiutu economi'a de vite; abia mai sunt din sutele de economi 20 economi. In Branu se afla femei cari tiesu in modu artisticu bo-rangiculu.

Despre locuitorii din comun'a Zernesti scrie dl notariu A. Badiu, ca stau mai bine decãtu la 1848. Meseriasii sunt: cojocari, mesari, croitori, covrigari si 2 fabrici. De ce stau mai bine? Pentru cã industri'a: feres-traua, fabrici s'au ridicatu aici si ei s'au ajutat.

Despre locuitorii din Vladeni dl notariu cerc. Zorc'a arata, ca poporulu sta mai bine decãtu la anulu 1848, cãci locuitorii au intreprinsu si specule cu petrii de móra si alte intreprinderi. Numerulu sufleteloru nu a scadiutu. Aru fi in sa mare necesitate ca copii sè se aplece la meserii si la comerciu.

**Comitatulu Fagarasiului. Pretur'a Porumbacului.**

Comunele: Sarat'a, Feldior'a, Cãrti'a, Dragusiu, Vistea, Arpasiu, Scoreiu, Ucea si Corbi.

Nrulu sufleteloru 24,007. — Nrulu sufleteloru romane 23,200.

	pâna 1848		pâna 1883	
	strainsi	romani	strainsi	romani
Comerciantii de ori ce feliu . . .	—	1	12	11
Meseriasii:				
Berari . . . . .	1	—	—	—
Cismari . . . . .	4	—	15	16
Cojocari . . . . .	—	—	3	20
Calapodari . . . . .	—	—	3	23
Caramidari . . . . .	—	—	6	4
Cuptorari . . . . .	—	—	1	—
Dentisti . . . . .	—	—	—	1
Fauri . . . . .	1	—	11	14
Funari . . . . .	—	—	—	1
Lemnari, mesteri de case . . . . .	—	5	4	60
Macelari . . . . .	1	2	4	10
Masari, dulgheri . . . . .	—	—	4	10
Morari . . . . .	—	14	8	38
Olari fini . . . . .	2	—	3	—
Organisti . . . . .	1	—	1	—
Petrari . . . . .	—	3	12	36
Rotari . . . . .	—	1	3	41
Sticlari . . . . .	3	—	4	—
Zidari . . . . .	—	—	—	4
Sum'a . . . . .	13	26	94	289

On. domnu notariu cercualu Poparadu arata: ca din comunele Scorei, Cãrtisiór'a-Strez'a, Arpasiu dela an. 1848 incóce au emigratu la 50 familii; in privinti'a materiale au decadiutu, in sa la meserii au inceputu a se aplicã.

On. domnulu notariu Vasile Stanciu arata despre comunele: Vistea, Besimbav, Sãmbata, ca locuitorii stau mai reu decãtu la anulu 1848. Comassarea mosiiloru, segregarea si lips'a de cãstiguri a facutu se scada ave-rea loru in cele materiali si vitele se imputinédia din lipsa de pasiunatu.

On. domnu notariu cerc. Codru arata despre comu-nele: Dragusiu, Sãmbata, ca 30 de familii si-au vëndutu mosiile din lipsa si au emigratu.

On. domnu notariu cerc. Negrutiu arata, ca din comu-nele: Porumbacu inf. si super. si Sarat'a au emigratu 15 familii, ca nu aveau cu ce sè se sustina, fiinduca mosiile erau indatorate.

(Va urmã).



## Cuventu pronuntyatu

de càtra dóm'n'a Alexandrin'a Gr. Mateiu la deschiderea scólei noue de fetitie in Sibiiu, 1 Novembre st. n. 1883 in numele Reuniunei femeiloru romane.

„Escelenti'a Vóstra! Onorati ascultatori! Stimatu corpu profesoralu! Iubiti copii! Amu inceputu cu Dumnedieu! Scopulu, pe care reuniunea femeiloru romane din Sibiiu si l'au pusu, au reusitu.

„O idee umana ne-au condusu pàna aci, si unu actu divinu ni s'au parutu la locu, acumu, càndu cerulu incoronéza cu realizare succesulu nostru multu doritu.

„Mie mi s'au datu frumós'a misiune a vorbí in numele comitetului in diu'a acést'a binecuventata, si a predá frecuentarei nou'a nóstra scóla.

„Dumnedieu singuru scie, ce se petrece adi in mine si cuvintele mele, cuvintele unei femei nu pota da destula espresiune simtieminteloru mele. Dar sunteti romani cu totii si usioru veti pricepe ce simtiri innabuescu acumu inim'a mea: o inima de mama, o inima de femeia, o inima romanésca!

„Nu prea suntemu facute noi romanele pentru vorbe multe, dar facemu in fapte aceea, la ce inim'a ne îndemna: acést'a sincera inima, dupa ale càrei síopte suntemu totu-déun'a fiice bune ale natiunei nóstre.

„Si avemu multu simtiu de dreptate noi romanele, si amu vediutu lips'a mare de o scóla buna si de o crescere nationala a feteloru nóstre, si nu amu pregetatu de a ni-o dice — fàra de sfiala — de si suntemu desavuante de càtra scriitorii nostrii, pentru cà facemu ah! prea de multe ori, de rusine dis'a poetului, dupa care ar fi se fie „dulce si frumós'a limb'a ce o vorbimu“ ...

„S'au aflatu intre noi o femeia, alu càrei nume va fi onorificu nepotiloru si stranepotiloru nostrii; d-n'a Mari'a Cosm'a. D-ei ne-au pusu in prospectu mai àntàt'a óra modulu, in care se putemu ameliorá regretabil'a acést'a stare: o scóla de fetitie, in care fiitórele mame romane se invetie mai àntàtiu si mai àntàtiu de tóte: limb'a materna; unu ce fórte justu si fórte necesariu.

„D-n'a Cosm'a ne-au oblitu calea ce avému se o mergemu si noi nu amu statu in locu, amu vorbitu si amu scrisu, amu dansatu si amu àmblatu, pàna ce eata-ne sosite aici la statiunea cea dintàtiu, de unde putemu gândi multiamite la pasii ce i-amu facutu.

„Amu trecut, cu preotulu in frunte, peste pragulu odailoru acestor'a, cu bun'a sperantia in Dumnedieu si in spriginulu connationaliloru nostrii. Sosite odata aci, nu ne mai uitamu nici in drépt'a, nici in stàng'a, nici la nemti, nici la francesi, si lasamu cu incredere si cu bun'a sperantia educatiunea copiiloru nostrii in mán'a unui corpu profesoralu romanescu.

„Elu si noi traimu intr'unu seculu binecuventatu pentru sórtea femeiesca, si elu va cunósce fórte bine modulu, in care se satisfac totu-deodata si dorintiei nóstre nationale si recerintieloru timpului nostru, timpu, care au deschisu cu mán'a liberatóre coliviile activitatii

femeiesci, cari totu colivii remànéu, de si erau adese ori de auru.

„Romàn'a adevérata isi va tîné de sfanta datoría crescerea nationala a fetitieloru ei; cà ele se devina mame si socii bune, ceea-ce numai dupa crescere potrivita pota fi in modu nobilu si recerutu.

„Femei'a generatiunei nóstre se devie femeia in sensulu curatu alu cuventului: o fíntia omenésca in clas'a omenésca, o desfatate póte, dar nu o jucarie, o fíntia modesta dar gánditóre, o femeia supusa póte, dar nici decàtu o sclava.

„Acést'a o scimu noi toti, cari ne-amu datu vreo-dàta puçina ostenéla a reflectá seriosu la sórtea secului femeiescu, si acést'a o sciti d-vóstra, domniloru profesori ai tinerei nóstre scóle.

„Si acumu, domnisióra invetiátóre, copii si profesori romanesci, cu Dumnedieu. Ce este bunu si sublimu in inima si in lume, cu voi aci se fie! Ajutoriulu insemnatu alu „Associatiunei transilvane“ si spriginulu publicului nostru ne-au prefacutu in realitate încàntatórea idea, la care lucramu de 3 ani încóce. Ajunse aci, reuniunea nóstra multiamisce cu adénca miscare D-Vóstre tuturoru, cari ati binevoitu a distinge cu pretiuit'a D-Vóstre presentia mic'a festivitate a inaugurarei scólei nóstre, si apoi tuturoru aceloru cari ne-au ajutatu, si predá D-Vóstre, d-loru invetiatori, cu mii si mii de binecuventari scól'a acést'a.

„Ascultati, drage copilitie, de profesór'a si de profesorii vostri. Ei sunt aici in locul parintiloru vostrii, si tóte ce Ve invatia sunt bune si multu folosítóre. Petreceti cu placere in zidurile aceste, pe care rugaciunile preotului si asteptarile nóstre le-au sfintitu. Si càndu le veti parasí vre-odata cá fete mari, atunci se Ve întórceti inca odata de pe pragulu usiei, si se binecuventati césulu, in care ati intratu.“

(Dupa „Telegr. romanu.“)

## Episóde din pregiurulu Plevnei dela 1877.

Nelinistea crescù totu mai tare in cuartirulu generalu. In man'a bravurei eroice a trupeloru rusesci tóte asaltele singuratece asupr'a reduteloru de pamentu dela Plevn'a erau resbatute cu perderi enorme, si comand'a suprema se convinse totu mai multu, cà aceea positiune fatala a vrasmasiului se va putea lua numai prin o impresurare bine regulata; éra la acést'a se cerea unu numeru de trupe atàtu de mari, încàtu afara de gardele chiamate spre acelasu scopu, participarea armatei romanesci era fórte de doritu. Acést'a statuse pàna atunci totu numai la fruntarie, si cu tóte cà generalulu Ghica venise cu provocarea, care dupa aceea s'a mai repetitu de urgentia, cà se intre in actiune, principele Romaniei inca totu se mai retinea cu prudentia. Positiunea rusiloru in passulu Shipca insulá in acelasi timpu grija mare. Dupa-ce evenimentele dela Plevn'a impusera necesitatea cà corpulu generalului Gurko care inaintase preste Balcanu sè se retraga, positiunile dincolo de muntii au fostu desiertate; era inse absolutu necesariu, cà pas-

sulu principale preste Balcanu se fia tinutu cu ori-ce pretiu. De si positiunea susu pe culmea muntelui era escelenta, totusi rusii erau fôrte strimtorati de càtra ostile turcesci care se intregeau neincetatu, si era mai preste putintia a trimite in acea parte ajutoriu, daca nu voiá se slabésca celelalte positiuni. Din acestea cause tôte operatiunile erau paralisate; spiritele impregiurulu imperatului si alu comandantelui supremu marele duce Nicolae devenisera totu mai ingrijate si posomorite, de si oficiarii din comitiv'a loru își facea sila cá sè se arate veseli, spre a sustiné curagiulu trupeloru.

Intru o di senina pe la finea lui Augustu marele duce Nicolae invitase pe imperatulu si comitiv'a lui la dejunu. Cortulu imperatescu se aflá intinsu intru o gradina de a drépt'a cuartirului generalu asediatu pe o colina. Acolo se puse imperatulu la mésa cu frate-seu si cu comitiv'a amenduroru. Loculu era fôrte bine alesu, càci de acolo se vedea in distantia mare valea intréga si délulu de cealalta parte; preste totu se intindeau castre de trupe si natur'a lucia in cea mai frumoasa pompa de vara. Cu tôte acestea imperatulu era mai seriosu decâtu alteori. Principele Wittgenstein se ostenia indesiertu a produce voia buna prin anecdote si alte glume.

Pre cându era sè se scôle dela acea mésa simpla, marele duce își indreptà ochianulu seu dincolo preste vale càtra calea ce se intindea pe délulu opusu; elu zarise acolo pe unu calaretiu, care alergá in fug'a mare pe drumu incóce càtra Gornistuden. De si printre diversele cantonemente de trupe àmblau desu incóce si incolo adiutanti si ordinantie, totusi celeritatea estraordinaria a acestui calaretiu desteptà luarea aminte a marelui duce asupr'a lui; ilu aratà imperatului, si preste puçinu ochii societatiei intregi se indreptara asupr'a lui. In puçine minute calaretiulu disparù intre gradinele si casele satului de pre clin'a valei.

„Trebue se fia vre-unu raportu de urgentia care ne vine; se speramu cà scirea ce ni se aduce este buna,“ dise marele duce.

Imperatulu inse ingrijatu precumu era dise: „Din contra se presupunemu cà este o nóua scire desastrósa; atunci noi vomu fi mai pregatiti de a o primí si a intimpina lovitur'a; la o surprindere placuta nu se cere nici o pregatire.“

Câtev'a momente domní in societatea intréga linisce deplina; acelu tonu inchisu si tristu in care vorbise imperatulu facuse pe fia-care se simtia mai greu pericolulu situatiunei, si intru adeveru mai nimeni nu credea in vre-o schimbare mai favorabila a lucrurilor.

Preste puçinu ajunse si calaretiulu venindu totu in fug'a mare pe dincóce de satu si apucà pe dealu in susu càtra cuartirulu generalu imperatescu.

„Este Blagonov, strigà comitele Vladimir Ossipovici, acumu ilu cunoscú bine; elu vine dela Petersburg, eu nu credu se ne aduca ceva reu.“

Ceva camu spariatu pentru cà a vorbitu asia tare, precumu nu se cuvine in presentia prea inalta, Vladimir cautà spre imperatulu cá si cum si-ar cere ertare;

acest'a inse 'i facù din capu cá unu semnu binevoitoriu, éra apoi sculându-se dete semnu sè se ridice més'a si se apropià de unu gardu micu alu unei gradini, de unde se póte vedé calea din satu in susu.

Blagonov sosise. Descalécandu de pre calulu plinu de sudori, la semnu ce-i dete imperatulu cá sè se apropia, densulu pasí inainte in tinuta de servitiu.

Abia resuffandu din caus'a calaritului fortiatu, Blagonov raportà: „Generalulu Gurko m'a trimisu cá se ve spunu Maiestatiei Vóstre, cà gard'a sta gat'a se plece si se ve dau planulu de marsiu. Generalulu se róga totu-odata pentru porunci càtu se póte mai exacte relative la positiunile in care au sè se asiedie aici diferitele corpuri, pentru cà conformandu-se acelor'a se-si ia si elu positiunile sale.“

Imperatulu luà dela elu chartei'a si aruncandu o cautatura preste ea o dete fratelui seu dicèndu: „Dare-ar D-dieu cá se aiba aripi, se ajunga mai curendu.“

Blagonov continuà dicèndu: „Rogu pe Maiestatea Vóstra cá se-mi permiteti a Ve face cunoscutu, cà inaltimea Sa principele Romaniei se afla pe cale incóce. Eu l'amu intalnitu la statiunea din urma, unde 'si trimisese inainte caii de drumu, si amu alergatu inainte cá se facu Maiestatiei Vóstre cunoscuta venirea sa.“

Imperatulu resuffà tare, unu subrisu fericitu luminà pe unu momentu faci'a lui cea intunecata.

„Oh! dise densulu, „acést'a este scire buna; a fostu bine cá se asteptamu scirea rea, pentru cá cu atàt'a se fia mai placuta surpris'a. Iti multiamescu tie Theodore Machaile Teodorovici, dise imperatulu càtra junele oficiariu si cautandu la elu cu bunavointia îi intinse man'a, éra apoi adause: „Pentru principe sè se tina gat'a unu cuartiru, càci daca vine elu, îi va urmá si armat'a lui.“

Pre cându comandantele cuartirului generalu si adjutanti de servitiu se grabia cu implinirea ordineloru date de imperatulu, din partea cealalta a cuartirului generalu pe unde trece drumulu din Balcani, se audiau vorbe nelinistite. Dupa-ce imperatulu ascultà unu momentu, facù si unu semnu, la care si alergà comitele Adlerberg, cá se vadia, ce neliniste este acolo; dara preste câteav'a minute se si întórse in societatea unui omu tineru cu trasuri nobile dara si viguróse in faciã, cu ochi ageri si scànteitori de spiritiu, in manta négra cum este a oficiariloru prusiani, cu guleru rosiu carmoasinu cá alu oficiariloru din statulu maiuru, éra faci'a si vestimentele lui erau innegrise de aburii pulberei de pusca si de pulberea de pre drumu.

„Prusienutiulu nostru“, dise Adlerberg plinu de bucuria, elu vine dela Shipka, si trebue se ne aduca sciri bune, pericolulu trebue se fia trecut, pentru-cà altmentrea elu n'ar fi venit aici.

Imperatulu esí iute inaintea oficiariului prusianu si stringèndu'i man'a cu placere 'i dise:

„Se pare in adeveru cà diu'a de astadi este o di fericita; uniform'a prusiana nu póte se-mi aduca mai nici unu reu, si maiorulu de Lignitz nici-odata nu lase campulu de lupta, pre càtu timpu durédia pericolulu.“

„Pericolu nu mai este, elu a trecut, a fostu inse in adeveru mare si criticu,” respunse maiorulu Lignitz cu voce clara, linistita, încātu daca faci'a sa nu ar fi fostu negrita de aburii pulberei de pusca si de pulbere, ai fi crediutu că elu se întorce dela o preambulare scurta.

„Spune, spune“, fi strigà imperatulu, „ce facu bravele mele trupe, càroru le este incredintiata chiai'a viitorului nostru?“

La acestea respunse maiorulu Lignitz: „Trupele Maiestatiei Vóstre au opusu atacurilorn turcesci o resistentia atātu de vigurósa, încātu turcii convinsi că nu potu reusi intru nimicu in contr'a trupeloru eroice ale Maj. Vóstre, au renunsiatu a mai da asalturi. Turcii inse au luat o alta mesura, care cu tóta bravur'a in resistentia, totu trebuea se ajunga strimtórea in manile lor, ei adeca incepura pe o colina din apropiare se sape si se derive in alta parte unic'a fontana din care curge apa in passulu Shipka.“

„Infricosiatu!“ strigà imperatulu, „sermanii mei soldati, ce atrocitate!“

„Acea mesura a fostu ingeniósa,“ respunse maiorulu de Lignitz, „si in totu casulu permisa si dupa principiele resbóieloru civilisate, intocm'a asia precumu se opresee transportulu de victualii dela o cetate impresurata, pentru că se póta fi silita a se predá prin fóme; — acesta este resboiulu.“

„Resboiulu“, dise imperatulu suspinandu, — „pentru ce óre sè se póta càstigá totu ce este mare si sublimu, numai prin atrocitatile resboiului, pentru ce trebue se fia inchiagatu totu cu sànge ori-ce edificiu inaltia domnitorii pentru binele popóraloru!“

„Generalulu Radetzki“, continuà domnulu de Lignitz, „de alu càrui ochiu veghiatoriu nu scapa nimicu neobservatu, descoperí planulu turcescu; deci luà elu insusi comand'a unei companii, puse pe alt'a sub conducerea comandantelui de regimentu, apoi atacà pe turci din flanca cu atāt'a violentia, încātu ocupà dela ei dealulu, la a càrui póla se afla fontan'a, apoi ilu si fortificà bine! Pericolulu a disparutu, ap'a nu se va mai potea lua dela trupele Maiestatiei Vóstre si asalturile noue inca voru fi fàra resultatu; Maiestatea Vóstra poteti fi siguru, cà pasulu Shipka va remanea in manile Vóstre până la terminarea campaniei.“

Dupà acestea imperatulu simtindu-se óresi cumu fericitu dise: „Amu sciutu eu că miculu prussianu trebue se'mi aduca sciri bune!“ Apoi intorcèndu-se càtra colonelulu englesu Wellesley adaose: „La dumneavóstra se voru bucurá mai puçinu de acést'a.“

Colonelulu Wellesley respunse: „Maiestate, eu sunt soldatu, si in acésta calitate nu amu nici-o parere; aici in cuartirulu Maiestatiei Vóstre amu se observu numai resboiulu, si cá soldatu me bucuru pentru ori-ce fapta de bravura, dica apoi politic'a ori ce'i place densei.“

„Totusi ar fi mai bine, daca aici in cuartirulu generalu rusescu nu s'ar vedea nici-o uniforma englesa“, mormai Vladimir Ossipovici, si cu atāt'a innecà in sinesi o injuratura grosolana, apoi chiamà pe Blagonov la o

parte, cá se'lu întrebe de acasa si despre cei mai de aproape ai sei.

Pàna càndu imperatulu pe lângã care se adunase intréga comitiv'a sa, intréba mereu pe maiorulu de Lignitz despre mai multe detaliiuri ale bataliilor norocóse din passulu Shipka, de càtra colin'a opusa se apropià o trasura curiósa in fuga selbatica. Inainte venià o calésca deschisa, trasa de noue cai inhamati totu câte trei alaturea. Toti acei cai inhamati asia de curiosu erau negrii si fàra semne; pe capra statea unu cocieriu in rocu negru, la care se vedeau pletele lungi si negre de sub palari'a lui cea lata, miscate de ventu preste faci'a lui cea negritiósã. Elu tinea intru o màna multele dológe dela cei noue cai, éra in ceealalta avea unu biciu fórtelungu ce ajungea până la cei trei cai de inainte. Urmara si alte trasuri cá aceea, inse numai cu câte siése cai inhamati totu in trei. Acelea trasuri singularie veniau in fug'a mare pe dealu in josu si preste puçinu esira dincóce de satu, pentru că totu asia de iute se ajunga susu intre plesnetele de biciu ale cocieriului fantasticu.

„Principele Romaniei“, strigà Blagonov. Imperatulu curmà conversatiunea si impreuna cu frateseu inaintà incetu càtra usi'a gradinei.

Cocieriulu trasurei principelui a si opritu caii cu o singura smancitura. Principele Carolu aruncandu mantao'a militara, fàra se astepte că se'i deschida trasur'a sarí iute din ea si plecà spre gradina; oficiariulu care fusese cu elu in trasura îi urmà; éra dupa elu venira si cei din comitiva cari fusesera in celelalte trasuri.

Principele Carolu de o statura midiulocia, svelta, eleganta; perulu seu negru, tunsur'a lui scurta; figur'a sa nobila cu profilu vulturii, impresurata de barba intréga, cautatur'a agera, clara si mandra; tñnut'a sa usióra cá a unui omu din societatea superióra, demnitate sigura, linistita si mandria de domnitoriu. Carolu portá uniforma romanésca croita pe modelulu celei franceze, unu chepiu (caciulitia) si unele decoratiuni mici.

Imperatulu îi intinse màn'a cu multa placere si'i dise in limb'a franceza: „Me bucuru cà in fine Ve pociu salutá pe Inaltimea Vóstra aici. D-Vóstra se me scusati, daca nu ve pociu oferí locuintia destulu de comoda, — ne aflamu in resboiu.“

Principele respunse: „Eu vinu cá se portu resboiu, si sunt fericitu cà voiu putea se càstigu in lupt'a plina de onóre alaturea cu Maiestatea Vóstra pretiulu perfecte autonomii si alu independentiei pentru poporulu meu romanescu.“

Principele presentà imperatului pe colonelulu francesu Gaillard, care se aflá in comitiv'a sa si era consultoru alu seu militariu, asemenea si pe adjutantiu sei si in fine pe ministrulu seu Brateanu, barbatu cá de ani cincideci si cinci, carele in portulu seu negru civile se distingea in modu singulariu din acea societate de militari. Elu era micu de statura, faci'a sa multu espressiva cu falci camu mari, innegrita tare de sóre, ochii sei negrii si mici schinteiau de vioiciunea spiritului, éra perulu seu negru-cretiu incepuse cam tare se dea in caruntetie; tñnut'a sa si miscarea sa erau indemanatece si si-

gure, dara fãra eleganti'a usiõra a societãtii de rangu inãltu; pe acestu omu se cunoscea cã elu fusese mai dedatu a conduce adunãri de poporu si a le domina, de cãtu a se misca pe parchetulu curtiloru.

Imperatulu vorbi cu fiecare dintre domnii romani cãteva cuvinte binevoitõrie, era dupa prezentarea tuturoru se retrase cu principele Carolu si cu marele duce inlauntrulu casei. Domnii din comitiva conversara dupa aceea cu õspetii cu tõta complacerea si prevenirea, de si inca totu cu ceva neincredere. Visit'a principelui aratã ce e dreptu, cã in fine densulu va lua parte activa la resboiu, dara anume ministru Brateanu la ori-ce incercare de a scõte dela elu vreunu secretu dedea totu numai respunsuri evasive, si oficiarii rusi nu puteau se uite, ca desastrulu loru dela Plevn'a abia s'ar fi potutu intempla, daca romanii aru fi trecut fruntãriile la timpu si s'aru fi alaturatu la operatiunile rusesci. Dara acẽsta conversatiune ceva camu silita nu a duratu prea multu. Preste puçinu veni unu adjutantu de aripa alu imperatului, cã se chime pe ministru Brateanu si pe colonelulu Gaillard alu imperatulu; totu asia fusera chiamati generalulu Nepokoicinski si doi oficiari din statulu maioru.

Acesti domni urmariti de cautaturile curiose ale intregii comitive, intrandu in camer'a micei case ce servia marelui duce de cancelaria, prea adesea si cã salonu de primire, aflara pe imperatulu siedindu la o mеса coperita cu o mare charta bellica. Lãnga imperatulu stetea marele duce Nicolae si cu acest'a principele Romaniei razimatu pe spatele unui scaunu cu ochii infipti pe charta. Façi'a imperatului era umbrita de acea seriozitate melancholica profunda ce l'a caracterisatu totudeaun'a, era sub durat'a resboiului crescea pãna la intristare. Elu facu semnu celoru ce intrara cã se siedia; dupa ce inse marele duce Nicolae si principele Carolu stetea lãnga scaunele loru, se postara si ei impregiurulu mesei.

Atunci imperatulu incepu cu o voce usiõra, in care se cunoscea ceva cã o inpatientia: „Inãltimea sa principele Romaniei s'a decisu cã, conformu tratatului nostru din Aprile se'si impreune trupele sale cu noi si mai antãiu se impresõre positiunile cele tari dela Plevn'a si se le ia. Apoi intorcẽndu-se cãtra generalulu Nepokoicinski ii dise: „Arthur Abrahamovici, aci se cere a se denota positiunile acelea, in care voru avea sè se asiedie trupele romanesci, pentru cã se ajute tõte operatiunile.“

(Va urmã).

## Èrasi societatea Felibrigiloru.

Un'a din problemele principali ale natiunii nõstre este, cã se'si faca cunoscuta limb'a sa la tõte popõrele civilisate, cãci prin limba ne facemu cunoscuti mai curendu si mai bine si decãtu prin istoria. Pãna cãndu fti citescu istori'a diece straini, fti potu audí limb'a o suta de mii si o potu invetiã o miie.

Societãtiele din Montpellier au facutu si pãna acumu, voru face si de aci inãinte fõrte multu pentru propagarea cunoscintiloru despre limb'a romaniloru, prin urmare si despre patri'a loru.

Onor. domnu Dr. medicu M. Obedenariu, secretariu alu ambasadei in Rom'a, avu marea bunetate de a ne reflectã la Nr. 282 din diariulu cotidianu *Messenger du Midi* a Montpellier et a Nimes 14 Octobre, carele èrasi coprinde unu articlu fõrte interesantu pentru literati si unele corespondentie, relative la limba si la poesi'a romanésca, la cultivatõrea si propagatõrea ei regin'a Elisabet'a.

„Telegrafulu“ din Bucuresci Nr. 3427 din 18 Oct. v. scõte din acelea urmatõriile pãrti:

### Felibrige si Regin'a Elisabet'a a Romaniei.

„Le Messenger du Midi“ a publicatu in mai multe numere o dare de sèma amenuntita asupr'a serbatoriloru cari avura locu la Montpellier, in lun'a lui Maiu trecut sub directiunea societãtii limbeloru romane si asia numitulu Felibrige. Acestu diariu care apare la Montpellier, publicã in numerulu seu dela 14 Octobre unu fõrte lungu articulu sub titlulu de mai susu, complectandu cele scrise in Maiu prin nisce documente si indicatiuni cunoscute pentru prim'a õra.

Spatiulu nepermitiendu-ne a'lu reproduce in extenso, 'lu vomu resumã, pe cãtu se va putea mai pe largu.

Operele de poesie romana, cercetarile istorice sèu chiaru filologice sunt recompensate in sudulu Franciei si in Cataloni'a prin flori, fõrte adesea decernate de o dõmna care primesce titlulu de regina si care exercita, in casulu acest'a, drepturile inerente ori cãrei presidentii literarie.

Astu-felu se face in Montpellier, in Barcelon'a si in cãtev'a orasie din Spani'a. In Tulusa acestu obicei este necunoscutu. Poetulu care obtine premiulu antãiu are dreptulu a desemna pe Regin'a Serbatõrei la Barcelon'a cã si la Montpellier, si presidenti'a care resulta din acẽst'a durèza unu anu in primululu din aceste orasie si trei in alu doilea.

List'a regineloru catalone, astu-felu alese de 25 ani inõce, cuprinde numele celei mai insemnate si cãte odata celei mai necunoscute in ierarchi'a sociala.

Citatulu diariu francesu ne spune, cã la finele lui Aprile trecut premiulu cununei de lauri la congresulu literaru dela Montpellier a fostu cãstigatu de d. François Vidal, unulu din bibliotecarii din orasiulu Aix-en-Provence, care a tradusu *les Pensées* de Carmen Sylva, pseudonimulu M. S. Regin'a Elisabet'a a Romaniei, in limb'a provensala. Traducatorulu crediã cã nu-i erã permis se ofere altor'a decãtu autorului acestei cãrti presidenti'a, dreptu care 'i reveniã din cãstigarea acestui premiu si facu cunoscuta otarirea sa dlui Camille Laforgue, rugãndu-lu a transmite urmatõrea scrisõre graciõsei nõstre suverane:

„Dõmna! Majestatea Võstra va bine-voi se scuse pe „acel'a care a indrasnitu se traduca Cugetãriile unei regine, precumu si un'a din Povestile atãtu de populare „ale Pelesiului si legend'a romana Puiu. Inãlt'a valõre „a operii originale nu putea decãtu se scõta la ivèla si mai „multu lucrarea umilului traducatoru provensalu: astu-felu ea „fu considerata demna de prim'a ramura de lauri la congresulu internationalu din Languedoc.

„Acẽsta recompensa da aceluia care a obtinut-o insemnata onõre de a alege pe regin'a Curtii Amõrului. Se in-dransescu õre a rugã pe Majestatea Võstra de a'mi acordã

„o favóre mai mare permitiindu-mi a depune respectuosu la „piciórele Sale acestu omagiu alu recunoscintiei si admiratiunei mele si de a primí presidenti'a serbatoriloru proven- „sale dela 14 Maiu viitoru la Montpellier?“

*François Vidal.*

Aix-en-Provence, 30 Aprile 1883.

Acésta scrisóre si idei'a care a dictat-o sunt justificate prin interesulu ce Regin'a Elisabet'a acorda literaturii idiomeloru romane din sudulu Franciei, prin studiulu ce face din unele din dialectele loru si mai cu séma din acelu Montpel- lieranu, si in fine prin poesiile de cari bine-voi se onoreze pe felibrii din Aix si Gap, cu o luna mai nainte de hotarirea d-lui Vidal.

D. Camille Laforgue transmite la 2 Maiu scrisórea de mai susu M. S. Reginei, insoçita de cea urmatóre:

„Dómna! Bine-voiti a autorisa Felibrigiul a depune „la piciórele tronuluí M. V. scrisórea prin care dl Vidal in- „drasnesce a'si esprima datorinti'a de a vedé autórea Cu- „getariloru unei regine primindu, la 14 Maiu presie- „denti'a Congresului Jeux Floraux din Montpellier.

„Presiedinte alu *Maintenance lan guedocienne du Felibrige* „s'aru crede fericitu ca M. V. se-i permita a face cunoscutu „in publicu alegerea d-lui Vidal, de doue ori fericitu, ca M. S. „primindu'lu ar binevoi se implinésca dorintiele populatiuni- „loru din sudulu Franciei si-i aru da lui insusi ocasiunea „de a esprim'a din nou simtiemintele prea respectuósei con- „sideratiuni, cu cari are onóre a se semna.

Alu M. V.

„prea umilu si supusu servitoru „C. Laforgue.“

Mai in acelasu timpu dl Ferdinandu Castets, presiedin- tele Societatii pentru studiulu limbeloru Romane si decanu alu facultatii de litere din Montpellier, invitá pe August'a nóstra Suverana a onorá cu presenti'a Sa siedintiele literarie si filo- logice cari trebuiau sè se tîna la Montpellier in ajunulu in- truniriloru Jocuriloru Florale, sub presiedinti'a indoita a dlui Frideric Mistral si a dlui Gaston Paris membru alu institutului.

M. S. Regin'a care se aflá la vill'a Spinola, aprópe de Genu'a, adica la portile sudulu Franciei, pe care cugetá unu momentu a'lu visita, primi la Neuwied scrisórea dlui Camille Laforgue. Indata insarciná pe dl doctoru Obedenaru, primulu secretariu alu legatiunei Romaniei la Rom'a, de a face cunos- cutu societatiei Limbeloru Romane si Felibrigiului imposibili- tatea in care se afla de a primi invitatiunea care i se făcuse.

D. Obedenaru adresá indata dlui A. Roque-Ferrier, se- cretariulu Societatii Limbeloru Romane din Montpellier urma- tóreá depesia:

„Majestatea Sa Regin'a Romaniei me insarcinéza de a „esprima Societatii Limbeloru Romane si Felibrigiului ville „Sale regrete ca nu póte veni la Montpellier pentru a pre- „sida celebrarea Jocuriloru Florale ale Languedocului.“

*Mihailu Obedenaru.*

Acésta depesia fu citita de presiedintele societatiei in intrunirea solemna a acestei asociatiuni, tînuta la 13 Maiu in palatulu Justitiei din Montpellier. A dou'a di se dede citire

versuriloru adresate felibrigiloru din Montpellier de M. S. Re- gin'a Elisabet'a. D. Camille Laforgue respunse atentiunei Reginei pronunsiandu la banchetulu Felibrigiului cuvinte cari au fostu reproduse de tóte diariiele din sudulu Franciei. In fine la 16 Maiu o depesia semnata de mai multi membrii ai aso- ciatiunei cu presiedintele loru in capu aducea aceleia care fusese obiectulu toastului, multiamirile si omagiele ambeloru asociatiuni meridionale.

M. S. Regin'a multiami dupa câte-va óre prin urmató- rea telegrama:

Societatii Felibrigiloru la Montpellier.

„Gratiós'a vóstra salutare m'a consolatu pentru absentia „Mea silita, ca unu vèntuletiu de primavéra recoritoru si par- „fumatu. „*Elisabet'a.*“

La acésta depesia d. Camille Laforgue, presiedintele aso- ciatiunei Maintenance languedocienne du Felibrige multiami M. S. Reginei printr'o scrisóre fórte magulitóre.

## PARTEA OFICIALA.

### Procesu verbalu

*alu comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a ro- mana si cultur'a poporului romanu, luatu in siedinti'a ordi- nara dela 15 Octombree st. n. 1883.*

Presiedinte: Iacobu Bolog'a vice-presiedinte. Mem- bri presenti: D. br. Ursu, P. Dunc'a, P. Cosm'a, B. P. Harsianu, Ioan Popescu, C. Stezariu, G. Baritiu, E. Brote.

Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

122. Secretariulu aduce la cunoscintia, cá lui George Gyurko, ascultatoru de studiile agronomice la instit. din Clusiu- manasturu si stipendiatu alu Asociatiunei, care cuitanti'a pen- tru rat'a a 2-a a stipendiului seu pro 1882/3 a presentat-o fara alaturarea atestatului despre progresu, s'a sistatu pe cale presidiala platirea numitei rate a stipendiului, pana candu nu va trimite si atestatu pentru dovedirea progresului in seme- strulu alu II-lea alu an. scol. 1882/3. Trimitiendu mai in urma, la provocarea de aici, atestatu cerutu, din care se arata preste totu din studiile principale progresu indestulitoru. (Nr. exh. 196 si 284/1883).

— Comitetulu decide a i se eliberá stipendistului G. Gyurko si rat'a a 2-a a stipendiului.

123. Directiunea despartimentului XII (Desiu) pre- senta prin adres'a de dtto 5 Augustu a. c. procesele verbali ale subcomitetului din siedintiele de dtto 27 Maiu, 7 Iuniu, 29 Iuliu si 5 Augustu a. c.

Din aceste procese verbale ese:

a) cá s'au primitu diplomele membriloru Asociatiunii trimise subdespartimentului spre inmanuare si s'a dispusu expedarea loru la adresa pe spesele Asociatiunii;

b) cá s'au incassatu tacsele aluale de membru pro 1883 dela dd-nii Al. Racotii si Vasilie Hossu;

c) cá s'a decisu tînera adunarei generale a despartie- mentului in Becleanu la 12 Augustu. (Nr. exh. 238/1883.)

— Spre sciintia.

124. Dlu Teodoru Popu, directoru alu despartiem- tului IX (Bradul) in urm'a provocarei de aici de sub dtto 4 Augustu (Nr. 234, presenta unu raportu despre starea afa- ceriloru in acelu despartimentu. Din acestu raportu se vedé,

că la ședința subdespartimentului ținută la Halmagi, încasarea taxelor promise de unii domni cu ocaziunea acestei întruniri, s'a incrediut d-lui inventatoriu Nicolae Joldea, care înse n'ar fi reusit a încasa nimic. Sum'a de 35 fl. încasată de dreptul de directoru că taxe de membrii, nu s'a administrat încă comitetului centralu, din cauza că s'a așteptat până la încasarea taxelor amintite mai sus, că se espedeze întrun'a. Cu această ocaziune se promite și trimiterea tuturor datelor necesare, cerute de comitetul centralu. (Nr. exh. 243/1883.)

Fiindu-că această trimitere până la datul ședinței prezente nu s'a efectuat,

— Comitetul decide a se cere de nou dela direcțiunea despartimentului IX (Bradu) trimiterea sumelor încurse și a raportului despre starea afacerilor acestui despartimentu.

125. Direcțiunea despartimentului XI (Simleu) prezintă prin adres'a de d'to 16 Augustu a. c. procesul verbalu alu adunării generale a despartimentului ținută la 9 Augustu a. c. în Tuznadu, împreună cu 113 fl. v. a. încasați că taxe de membrii.

Din acestu proces verbalu se vede:

a) că la premiul de 6 ₰ pentru cea mai bună disertațiune despre modul și mijloacele prin cari mai cu succes se se potă cultivá pământul pentru a produce mai multu, au încurs 4 disertațiuni, dintre cari s'a aflatu a fi cea mai bună, ceea cu devis'a „*Ora et labora*“ a d-lui George Popu, proprietariu în Basiesci, cărui'a s'a și predat premiul.

Din acestu premiu disertantulu a pus la dispozițiunea subcomitetului 4 ₰ pentru crearea unui asemenea premiu în anul urmatoriu, ér adunarea a decisu cu privire la disertațiunea premiata, că ea se se tipărăscă pe spesele despartimentului și din prețulu vânzării se se formeze bas'a unui fondu pentru premiarea de disertațiuni de cuprinsu economicu și de economie politică;

b) că s'a aprobatu ratiociniul prezentat de directorulu despartimentului, despre manipularea averii despartimentului dela adunarea generală din 1878 până la adunarea generală prezenta, constatandu-se sum'a averii cu 728 fl. 58 cr. se se întemeieze unu fondu de cultura română a selagiienilor, care administrat de comitetulu despartimentului XI se se folosească exclusiv pentru scopuri de cultura a romanilor selagiieni, înse așa, că până ce fondu va ajunge la sum'a de 1000 fl. se remana neatinsu, ér după ce va fi ajunsu la această sumă,  $\frac{2}{3}$  ale venitului se se întrebuinteze pentru scopulu indicat, ér  $\frac{1}{3}$  se se adauga la capitalu. Totu cu privire la acestu fondu s'a hotărît, că pentru sporirea lui se se înființeze în mai multe comune agenture comunale pentru încasarea restanțielor și a ofertelor noue, ér pentru administrarea lui se se face unu regulamentu;

c) ca s'a hotărît a se cere dela comitetulu centralu și pe viitoriu ajutoriul de 100 fl. pentru școl'a confesională din Simleu;

d) ca s'au reconstituitu subcomitetulu alegându-se de directoru domnulu vicariu A. Barboloviciu, ér de membrii în comitetu dd. G. Trifu, V. Patcasiu, I. Moldovanu și I. Sërbu; suplenți: Fl. Marcusiu, S. Orosu, G. Vajda, și I. Che-rebetiu;

e) ca premiul de 15 fl. pentru cea mai bine întreținută gradina de pomariu s'a conferit d-lui Ioanu Chira inventiat. în Ortelecu;

f) ca s'au încasat 113 fl. taxe dela membrii ordinari ai Asociațiunei;

\*g) ca s'a decisu ținerea adunării generale în Szilágyi-Cseh. (Nr. exh. 257/1883.)

— Lucrarile desp. IX cuprinse în procesul verbalu alu adunării generale de d'to 9 Augustu a. c. servescu spre placut'a știința și pentru largirea cercului de cetitori ai di-

sertațiunei premiate, despartimentulu e recercat în întielesulu §. 12 și 16 din regulamentu a publica această disertațiune și în organulu Asociațiunei „Transilvani'a“.

Ce privește fondu despartimentulu întemeiat la anul 1878, subcomitetulu despartiem. avându în vedere dispozițiile §§. 5, 16, 17 și 20 din regulamentu, se prezente comitetulu centralu unu raportu despre întemeierea fondu și despre modul sporirii și administrării lor.

Reconstituirea subcomitetului se apróba.

126. Dlu Dr. Ioanu Ratiu canonicu metropolitanu în Blasiu, că colectantulu din despartimentulu XX trimite 95 fl. v. a. taxe încasate pro 1883/4 dela membrii de ai Asociațiunei de pe teritoriulu acestui despartimentu. Nr. exh. 258/1883.)

— Sum'a fiindu primită la cassa, servește spre știința.

127. Direcțiunea despartimentului XII (Deesiu) prezintă prin adres'a de d'to 21 Augustu a. c. procesul verbalu luat în adunarea generală a despartimentului ținută la 12 Augustu. a. c. în Beclénu și procesul verbalu alu ședinței subcomitetului de d'to 19 Augustu a. c. împreună cu raportulu anualu prezentat adunării generale cu o disertațiune, cu cuventulu de deschidere a adunării și cu sum'a de 139 fl. încasați.

Din aceste se vede că

a) s'a cetit în adunarea generală 2 disertațiuni „Despre creșterea femeiei române“ de Ioanu Boteanu și „Despre posesiile poporane române“ de Simionu P. Simonu; cea d'ântaiu se alatură spre a fi publicată în „Transilvani'a“;

b) s'a încasat sum'a de 139 fl. că taxe dela membrii vechi și noi conformu listei acelu;

c) s'a dispus întemeierea unei biblioteci poporane în Beclénu sub îngrijirea școlii confesionale de acolo, pentru care comitetulu centralu e rugat a trimite câte unu exemplariu din cărțile ce i se punu la dispoziție spre distribuire;

d) s'a instituitu noulu comitetu alu despartimentulu în persoanele dlor: Augustinu Munteanu directoru; Gavriilu Manu, Vas. Hossu, Petru Anc'a, Ioanu Velle, Alexe Bogdanu, Petru Muresianu, că membrii ordinari, ér Alexandru Racot, George Gradovici, Al. Gherestiesiu și Iuliu Podóba că membrii suplenți;

e) Adunarea generală viitoare s'a hotărît a se ținé în Lapusiulu unghurescu.

În procesul verbalu alu ședinței subcomitetului se arată, ca s'au făcutu dispozițiunile pentru punerea în lucrare a decisiunilor adunării generale. (Nr. exh. 274/1883.)

— Spre placuta știința, avendu a se prezintă membrii de nou insinuați proșimei adunări generale a Asociațiunei spre a fi declarați de membrii.

Alegerea noului comitetu și constituirea lui se apróba, ér cuventulu de deschidere și disertațiunea despre „Creșterea femeiei române“ se predau conformu §. 32 lit. b. din statute unei comisiuni pentru examinare, dacă se potă publicá în organulu Asociațiunei „Transilvani'a“.

128. În legatură cu cele din Nr. precedentu pentru casulu specialu și pentru alte cazuri de această natură

— se esmíte o comisiune compusă din vice-presidentulu Asociațiunei și din cei doi secretari pentru censurarea elaboratelor ce se trimitu comitetulu pentru a fi publicate în „Transilvani'a“.

129. Efori'a asilului Elen'a Dómn'a din Bucuresci prin delegatul seu dlu C. Davila trimite 20 exemplare de apa-forte. lucrute în „Ateneulu Elisavetan“ reprezentându cas'a parințesca a poetului A. Muresianu cu scopu de a fi distribuite familiei poetului și altor persoane (Nr. exh. 278/1883.)

— Spre știința cu multiamita, avendu a se urmă la distribuire conformu dorinței cuprinse în adres'a delegatulu eforiei.

130. Direcțiunea despartimentului I Brasiovu presenta cu dtta 20/8 Augustu a. c. procesulu verbale alu siedintiei subcomitetului de dtto 31 Iulie, din care se vede

a) ca s'a dispusu a se comunicá in scrisu dlui Diamandi Manole cá presidentu alu comitetului ad hoc, conclusulu comitetului centralu cu privire la afacerea monumentului lui Andreiu Muresianu;

b) cu privire la scól'a de tiesutu ce se intentionéza a se infiintia in Satulungu, se arata, cá in conformitate cu conclusulu comitetului centralu de sub Nr. 144/1882 intréga afacerea impreuna cu actele referitóre se transpunu particulariloru din Sacele, cari au contribuítu pentru intemeierea fondului acelei scóle cu indrumarea cá sè se constituie o societate anume pentru a continua cu succesu lucrarile incepute in acésta directiune;

c) Dlu B. Baiulescu propune a se cere dela adunarea generala instituirea a 2 premii, cari se ofere in fiecare despartimentu si in fiecare anu aceleia care in primavér'a séu vér'a respectiva a lucratu mai bine pamenturile sale, si aceleia care posiede celea mai frumoése vite crescute si ingrigite la cas'a sa.

Metodulu de conferire sè se stabiléscá de adunarea generala a Asociatiunei sau de comitetu. Afara de aceea sè se dé cultivatoriloru buni diplome de recunoscintia si se li se publice numele in organulu Asociatiunei si in celelalte foi din patrie (Nr. exh. 277/1883).

Aceiasi directiune prin adres'a sa de dtto 23 Augustu a. c. trimite protocolulu siedintiei a 11-a a subcomitetului, raportulu anualu prezentatu adunarei generale a despartimentului si procesulu verbalu luat in acésta adunare tînuta la Brasiovu in 7 Augustu a. c.

Din acestea se vede:

a) ca ajutore in cărti pentru scóle si in bani pentru meseriasii nu s'au pututu distribuí, lipsindu midiulócele;

b) c'a s'a dispusu infiintierea de agenture comunale in fiecare comuna a despartimentului;

c) se arata ca in decursulu anului s'au incassatu tace de membrii fondatori si ordinari, restante si curente, si tace de membrii ajutatori conformu listei acluse in sum'a de 422 fl. 71 cr. Din acestia s'au spesatu pentru trebuintiele despartimentului 44 fl. 66 cr. v. a. remanendu ca restulu sè se trimita comitetului centralu, ér pentru trebuintiele subcomitetului pro 1883/4 se retínu 46 fl. 05 cr.,

d) ca in loculu Dlui I. Popu, care cá judecatoru la judecatori'a de 2-a instantia din Muresiu-Osiorheiu a parasitu Brasiovulu, s'a alesu membru in comitetu dlu A. Onaciu;

e) ca cu privire la scól'a de tiesutu ce se intentionéza a se infiintia in Satulungu, conformu indrumarei comitetului centralu afacerea s'a incredintiatu particulariloru din Sacele spre a se constituí in unu comitetu ad-hoc;

f) ca cu privire la propunerile membrului Baiulescu s'a concludatu in adunarea generala a despartimentului a se recerca comitetulu centralu pentru a o luá in considerare;

g) ca facerea preliminarului de bugetu pre 1883/4 se increde comitetului despartimentului;

h) ca adunarea generala viitóre se va tîn in Resnovu. (Nr. exh. 278/1883).

— Spre sciintia cu aceea, ca banii trimisi in sum'a de 383 fl. s'au primitu la cass'a Asociatiunei, ér cátu pentru premiile propuse de dlu B. Baiulescu, comitetulu la timpul seuu si dupa midiulócele disponibili va dispune celea trebuincióse.

Proiectulu de bugetu subcomitetulu va avea a'lu presentá comitetului centralu spre aprobare conformu §. 18 si 20 din regulamentu, ér in privinti'a sumelor ce se potu folosí pentru trebuintiele despartimentului, e a se observá strictu dispoziitiunile §. 37 alu regulamentului.

131. Direcțiunea gimnasiului romanu din Naseudu, presenta cuitantiele si atestatele scolare de pe semestrulu II an.

scol. 1882/3 cu succesu bunu ale stipendistoru Emilu Popescu si Ioanu Bãrsanu, amendoi de presentu elevi in a VIII-a clasa gimnasiala (Nr. exh. 282/1883).

— Spre sciintia cu aceea, ca stipendiile se lasa in folosirea amintitoru studenti si pre anulu scol. 1883/4, ér atestatele sè se trimita.

132. Dlu George I. Popescu (Selagianu) invetiatoriu in comun'a Fijil'a judetiulu Tulcea, Romani'a, presenta pentru bibliotec'a Asociatiunei unu exemplariu din „Siese ani din literatur'a romána“, lucrari edate de d-sa. Totu odata ofera Asociatiunei spre editare unu „Cursu de Istori'a literaturiei romane“ elaboratu de dñsulu, si cere a-i se trimité pre plata „Transilvani'a“ dela a 2-a aparitiune a ei incóce (Nr. exh. 299/1883).

— Cártilé oferite pentru biblioteca se primescu cu multiamita. Asupra ofertului de a primi editur'a „Cursulu de literatur'a“, comitetulu se va putea pronuncí numai dupa-ce i se va trimité manuscriptulu din cestiune si se voru stabili conditiile din partea auctorului. „Transilvani'a“ se va tramite pe cátu mai sunt disponibile esemplare de pre anii trecuti.

133. Corpulu invetiatorescu alu scólei capitale romane din Resinari se róga a i se trimité gratuitu pentru bibliotec'a acestei scóle organulu Asociatiunei „Transilvani'a“. (Nr. exh. 301/1883).

— Trimiterea fóiei se incuviintéza.

134. Academi'a Romana de sciintia din Bucuresci trimite 6 fascicule din scrierile sale anumitu din seri'a II tomu VII sectiunea II „Despre uciderea lui Michaiu voda vitézulu“ de Nicolau Ionescu si „Notiuni generale despre industri'a pigmentelor de deprinsu“ de Nicolau Teclu din seri'a II tomu V sectiunea II. „Consideratiuni geologice asup'r'a albiei Dimbovitiei si meteoritul dela Magina in Transilvani'a“ de Gr. Stefanescu, si „Notitie biografice asupra vietiei si activitatii decedatului „Andrei Mocioni“ de V. Babesiu; „Consideratiuni relative la studiulu experimentale alu miscarei apei in canale descoperite de Dr. Spiru Haretu si „Romanii in literatur'a straina“ de V. Maniu. (Nr. exh. 312/1883).

— Spre sciintia cu multiamita.

135. Secretariulu alu II-lea presenta doue conturi despre 19 fl. v. a. cá tace facute cu ocaziunea mutarei cancelariei si bibliotecii Asociatiunei din locuinti'a vechia in cea noua din cas'a propria a Asociatiunei. (Nr. exh. 313/1883).

— Spre sciintia, avisandu-se la cassa spre platire sum'a de 19 fl. din positiunea notata in bugetu pentru spese estrordinarie.

136. Mari'a Turtureanu, eleva la institutul pedagogicu din Clusiu si stipendiata a Asociatiunei, trimitiendu atestatul de pe semestrulu alu II-lea alu anului scolasticu 1882/3 cu sporiu bunu, se róga a i se acordá stipendiulu si pre anulu scolasticu 1883/4. (Nr. exh. 290/1883).

— Spre sciintia cu aceea, cá cererea se apróba; ér atestatul se retrimite.

137. Venindu in vacantia stipendiile folosite pana acuma de

1. Aurelu Popescu, absolventu de scólele reale;
2. George Bãrsanu, absolventu de scólele comerciale;
3. N. Vecerdea, absolventu de gimnasiu;
4. C. Danila, absolventu de pedagogie;
5. I. Russu, absolventu de pedagogie;
6. Bas. Sãngeorzanu, candidatulu de profesura;
7. C. Ciceiu, farmacistu;
8. G. Gyurco, absolventu de studiile agronomice;
9. Iuliu Dombradi, absolventu de gimnasiu si anume

stipendiulu din fundatiunea Marinovicu, si fiindu de presentu neocupate;

10. unu stipendiu pentru ascultatori de agronomie la institutul reg. ung. din Clusiu Manasturu;

- 11. unu stipendiu pentru eleve dela institutul pedagogic de statu din Clusiu;
  - 12. unu stipendiu pentru tineri ce aru voi a se perfectioná in vre-o arta frumoasa;
  - 13. 2 stipendii pentru perfectiune in vre-o meserie de lemnaritu cu preferintia pentru tineri din muntii apuseni;
  - 14. 2 ajutore pentru meseriasi din fundatiunea Tofaléna; si
  - 15. 12 ajutore pentru sodali si invetiacei dela industri'a mica.
- Se decide escrierea de concursu la acestea stipendii si ajutore cu conditiile obicnuite in trecut.

138. Dlu Mateiu Nicol'a avocat, prin adres'a sa de dtto 28 Augustu a. c. cá contribuentu la fondulu academiei romane de drepturi, contesta adunarei generale a Asociatiunei dreptulu de a se enuciá in sensulu votului maioritati din conclusulu comitetului adusu in siedinti'a dela 11 Iuliu a. c. in caus'a convertirei destinatiunei acelu fondu. (Nr. 293/1883.)

— Fiindu afacerea decisa prin conclusulu adunarei generale a Asociatiunei din siedinti'a a III-a de dtto 31 Aug. p. prot. 47, adres'a d-lui M. Nicol'a a devenitu fara obiectu.

139. Acelasi domnu avocat presenta cu dtta 23 Augustu a. c. unu respunsu in caus'a afaceri cu lasamintele dupa Avramu Iancu si Ioanu Iancu, fara inse a satisfice prin elu cererile comitetului indreptate cátra D-sa in acésta afacere, si cere cá acestu respunsu se fie publicatu in organulu Asociatiunei. (Nr. exh. 271/1883.)

— Respunsulu se predá comisiunei esmise in acésta siedintia sub p. 128 pentru censurarea articiloru ce se presenta pentru publicare in organulu Asociatiunei.

140. D-lu cassariu Eugenu Brote cere incuviintiarea comitetului pentru provederea localului in care se pastréza cass'a Asociatiunei, cu usia de feru si cu table de feru la ferestri, precumu si pentru unele adaptari mai merunte la localulu cancelariei.

— Cererea se incuviintiéza, avéandu a se presentá la timpulu seu raportu documentatu despre esecutarea acestoru lucrarii.

141. Comisiunea esmisa din siedinti'a de dtto 18 Septemvre a. c. pentru primirea cassei si a acteloru respective dela fostulu cassariu dlu Constantinu Stezariu si predarea loru in grij'a noului cassariu dlu Eugenu Brote, raportéza cá acésta predare s'a intemplatu la 1-a Octomvre a. c. aflandu-se tote in buna ordine. Nr. exh. 314/1883.)

— Spre sciintia.

Sibiiu d. u. s.

Iacobu Bolog'a m. p., Dr. D. P. Barcianu m. p.,  
v.-presiedinte. notariu.

Autenticarea acestui procesu verbalu se concrede domniloru: Dunc'a, Cosm'a, si Popescu.

S'a cetitu si autenticatu. Sibiiu 23 Oct. 1883.

P. Dunc'a m. p. I. Popescu, m. p. P. Cosm'a m. p.

Nr. 315/1883.

### Concursu.

Devenindu vacante urmatóarele stipendii, si anume:

- A) 1. Unu stipendiu de 100 fl. pe anu, pentru elevi la vreo scóla comerciala din patria.
- 2. Unu stipendiu de 100 fl. pe anu, pentru studenti dela o scóla reala.
- 3. Unu stipendiu de 100 fl. pentru unu studentu la gim.
- 4. Doua stipendii á 60 fl. pe anu, pentru ascultatori de pedagogie la unu institutu pedagogicu din patria.

5. Dou'a stipendii á 80 fl. pe anu, pentru studenti dela scóla de agricultura reg. ung. din Clusiu-Monostoru.

6. Unu stipendiu de 100 fl. pe anu, pentru eleve dela unu institutu pedagogicu pentru fete din patria.

7. Unu stipendiu de 300 fl. pe anu, pentru studenti dela o academia de silvicultura.

8. Unu stipendiu de 60 fl. pe anu, din fundatiunea „Marinovicu“ pentru studenti de gimnasiu.

Mai departe fiindu vacante urmatóarele:

B) 9. Unu ajutoriu de 60 fl. pe anu, pentru tineri sau tinere ce aru voi se invetie la vreunu institutu sau corporatiune industriala din patria vreun'a din meseriile: tiesutulu de pánzarii, covóre, parti de imbracaminte pe resboie mai perfectionate, sau cusetura de albituri, brodarii, sau croitoria superióra de dame sau barbati, sau art'a orlogeriei, juvergiei (argintariei) sau a farmaciei.

10. Unu ajutoriu de 100 fl. pe anu, pentru tineri doritori de a cultivá vreuna din artele frumoase; desemnu, pictura, sculptura, musica, sau fotografia la vreunu institutu publicu sau la unu maestru din cei mai cu renume.

11. Doue ajutore á 100 fl. pe anu, pentru tineri cu preferintia din muntii apuseni ai Transilvaniei, cari aru voi a se perfectioná in o maiestrie de lemnaritu mai perfectionata, d. e. in facerea de buti mari, de cruci si colonade, invelisii de case dupa sisteme moderne, sau strugarie.

12. Doue ajutore á 20 fl. pe anu, pentru tineri descendenti din vreo familie de ale fostei comune „Tofalau“, cari aru voi a invetiá vreo meserie óre-care.

13. Patru ajutore á 25 fl. pe anu, pentru sodali ce sunt in condituni de a se poté face maiestrii.

14. Optu ajutore á 12 fl. 50 cr. pe anu, pentru invetiacei de meserie.

Prin acésta se scrie concursu.

Aspirantii la vreunulu din stipendiile amintite sub A) 1—8 au se'si trimita suplicele loru la subscrisul comitetu alu Asociatiunei transilvane pana in 1 Decembre st. n. a. c. insocite de urmatóarele documente:

- a) Carte de botezu in originalu sau in copie legalisata.
- b) Testimoniu sc. de pe sem. II-lea alu a. scol. premergatoriu.
- c) Atestatu de frecuentare dela directiunea institutului in care frecuentéda scóla de presentu. Elevele de pedagogie cari frecuentéda unu institutu cu alta limba de propunere decâtu cea romana, au se probeie cá vorbescu bine limb'a materna si cá au notiuni elementare din literatur'a ei.
- d) Atestatu de paupertate sau de orfanu, daca concurentulu e orfanu.

Suplicantii la vreunulu din ajutorele amintite sub B) p. 9—14 au se presente urmatóarele documente:

- a) Atestatu de botedi in originalu sau in copia legalisata.
- b) Testimoniu scolasticu de celu puçinu 4 clase elementare, si cei de sub punct 10 si dovada, cá cunoscu elementele desemnului linearu.
- c) Atestatu cá se afla dejá lucrandu la vreunu maestru sau corporatiune si cu ce succesu.
- d) Atestatu de moralitate dela auctoritatea competenta locale.
- e) Adevierintia dela parinti sau tutori cá sunt decisi a lasá pe fii sau pupilii loru la invetiatura pana se voru perfectiona pe deplinu.
- f) Aspirantii la ajutorele de sub p. 10 si 11 si contractu cu maestrulu la care se afla in aplicare, éra aspirantii sodali p. 12 adevierintia dela corporatiune, cá sunt in stare se se faca imediatu maiestrii.

Din siedinti'a comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu tinuta la Sibiiu in 15 Octobre n. 1883.

Iacobu Bologa.  
v.-presiedinte.

Dr. D. P. Barcianu,  
secretariu.